

האליחוד

עלון לשבת קודש

בס"ד

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת

נושא השבוע: לימוד תורה

החפסרה: "כה אמר" (ישעיה מב)

לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

כ"ג תשרי תשע"ח 1192 (שנה כ')

פרשת בראשית – שיבת מברכי

ר"ח חשון יחול אי"ה בימים שישי ושבת הבא המולד ביום שישי בשעה 12:12 ו-17 חלקים

"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ" (א, א)

מובא בזוהר הקדוש: לפני שברא הקב"ה את העולם באו לפניו כל אחת מ-כ"ב האותיות הקדושות בבקשה שבא יברא את העולם, אך הקב"ה דחה את כולן מסיבות שונות, עד שבאה לפניו האות ב' והחליט הקב"ה שבה ראוי לברוא את העולם, כיון שבה מתחילה תיבת "ברכה", ורצונו יתברך לפתוח את תורתו הקדושה ואת בריאת עולמו בלשון של ברכה, לומר לנו שהעוסק בתורה מבאי ברכה לעולם כולו וקל וחומר לעצמו.

(על פי אמרי נועם לגאון יורם אברגל זצוק"ל)

"ויברך אותם אלוקים לאמר פרו ורבו" (א, כב)

נזכרת כאן המצווה הראשונה מבין תרי"ג מצוות "פרו ורבו" ונשאלת השאלה לשם מה הכפילות? שלפי פשוטו של מקרא משמעותו תיפרו ותתרבו? אולם על פי דרש יש למילה "ורבו" משמעות נוספת שפירושה ותגדלו, היינו שתגדלו את הילדים שילדתם בדרך התורה והמצוות. מספרים שפעם אמר הה"ג בן ציון אבא שאול צדוק"ל לנהג אחד שהיה מסיע ילדים קטנים לתלמוד תורה שבכל פעם שהוא לוחץ על הכפתור שפותח את דלת ההסעה כדי לעלות את הילדים וכן כדי להורידם יכולן שהוא פותח את שערי ההיכל כדי להוציא ספר תורה וכן כדי להחזירו להיכל, כי כל ילד יהודי שזוכה ללמוד חומש ומשנה וגמרא בתלמוד תורה הרי הוא קדוש ממש כספר תורה.

(אמרי נועם)

שיעור תורה שהציל

מעשה שהיה

ר' יעקב חזיזא הינו חקלאי שומר שבת ושמיטה המתגורר במושב בצפון הארץ סמוך לגבול. המושב על 100 משפחותיו מתפרנס מגידולים של פירות, לולים ועוד.... בעבר הלא רחוק היו החברים בו שומרי הלכה אך ברבות הימים ככל שהצעירים גדלו, הלכה התרחקה האוכלוסייה מן היהדות. רק ר' יעקב חזיזא ועמו מספר משפחות בודדות המשיכו לדבוק בתורה ובמצוות מבלי לשנות מאומה. מאבקים רבים ניהל עם חברי המושב בכל הקשור לשמירת המצוות ושמירת השבת, הוא ניהל מאבק בעניין קטיף פירות ושיווקם בשבת קודש, הוא לא הסכים שיעשו זאת בשבת ובהיותו חבר הוועד ובעל נכסים לא הייתה לחבריו ברירה אלא להסכים עמו, וזכות הרבים הייתה תלויה בו. למרות שהעבודות החקלאיות לא התבצעו בשבת, בשנה אחת אירע שכמה מחברי המושב עמדו בפני ניסיון קשה, יעקב חזיזא ועמו שלושה חברים קיבלו חלקת אדמה לגידול חציר שישמש כמאכל לפרות. החלקות היו צמודות וארבעתם עיבדו אותן בצוותא. החרישה, הזריעה והזיבול הכל נעשה במשותף, כיון שלחלקה לא הייתה השקיה היו החקלאים תלויים בגשמים, וכיוון שאותה שנה ירדו גשמים מעטים, החציר גדל מעט כשהם מצפים לחסדי שמיים. אבל הגשמים לא ירדו

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א * נא לא לעיין בזמן התפילה * סוף זמן ק"ש 8:59-9:01

כניסת שבת: 5:51 יציאת שבת: 6:41 יציאת שבת: 7:20

התנאי: "אני מתנה שאין רצוני לקבל שבת בהדלקת נרות אלא בכניסת שבת מביש".

הטעם לתנאי: אע"פ שמעיקר הדין הזמן שקובע לאשה ספרדייה את כניסת שבת הוא זמן כניסת שבת ולא הזמן שבו מדליקה את נרות שבת [כשמדליקה לפני הזמן] (ש"ע סי' רסג סי') מ"מ מאחר ויש חולקים נכון שתתנה פעם אחת בשנה שאין רצונה לקבל שבת בהדלקת נרות אלא בזמן כניסת ממש (ילקו"י שבת ח"א סי' רסג סי').

להעיר ולעזור לענין הדלקת נרות: ראוי מאוד לכבות החשמל בחדר שמדליקים, קודם הדלקת הנרות בשמן או בנרות שעווה ולחזור ולהדליק אחר הדלקת נרות שבת ולכוון בעת הברכה לפטור גם את אור החשמל (חזו"ע שבת לגר"ע יוסף ח"א עמ' רטו, ילקו"י שבת כקא ח"ב מהדו' תשע"ג עמ' מה ודלא כילקו"י שבת ח"א עמ' קמ, מנוחת אהבה לגר"מ לוי ח"א פ"ד סי' עיין ש"ת אור לאון ח"ב עמ' קעג).

מ"מ אלו שאינם מקפידים לעשות כן יש להם על מה שיסמוכו ואין בזה חשש ברכה לבטלה (ילקו"י שבת פס, מנוחת אהבה פס, אור ההלכה לגר"ד כהן עמ' תקדק, ש"ת הקשל"ל לגר"י יוסף ח"א עמ' קלכ , ילקו"י ימים טרואים חעג-העג).

הערה: אשה שחוששת שתשכח להדליק את האור אחרי הדלקת הנרות עדיף שלא תעשה הלכה זו.

ג. מתג החשמל בשבת - התנאי: "אני מתנה שיכוונתי להשתמש במתני הוויכוח בשיבת".

הטעם לתנאי: מתג החשמל בשבת הינו מוקצה בשבת ולכן אם רוצה להזיז את מתג החשמל כגון: ששעון שבת כיבה את החשמל בשבת וכעת שהחשמל מכובה ברצונו להעביר את המתג למצב כבוי כדי שהאור לא ידלק כששעון שבת יחדש את הזרם, צריך להתנות מערב שבת שבכוונתו להשתמש במתג החשמל [לצורך כיבוי אבל הדלקת המתג אסורה אפילו עם תנאי] וכך המתג לא יהיה מוקצה ואפשר להתנות תנאי זה גם פעם בשנה [לכל השנה] (ילקו"י שבת ח"ד עמ' תלה).

ד. "שעון שבת" בשבת – התנאי: "אני מתנה שיכוונתי להשתמש בזיוי שעון שבת בשיבת"

הטעם לתנאי: "שעון שבת" הינו מוקצה בשבת ולכן אם רוצה להזיז את שעון שבת בשבת [כגון: לאחר כיבוי אבל להקדים מותר רק לצורך חוליה, וכן כגון: לאחר הדלקה אבל להקדים מותר רק לצורך מצוה] (הליכות עולם ח"ד עמ' עכ, ש"ת יצי"א ח"ג סי' ח). צריך להתנות מערב שבת שהזיזים בשעון שבת לא מוקצה (סס).

תפילין רש"י ור"ת (לאותם שמניחים את שניהם)

התנאי: "אני מתנה שאותם תפילין שהם כהלכה אני יוצא בהם ידי זוובת תפילין והשאר הם סתם רצועות". **הטעם לתנאי:** יש מחלוקת בין רש"י וסיעתו לבין ר"ת וסיעתו לגבי סדר הפרשיות שבתפילין, השולחן ערוך פסק שמנהג העולם להניח תפילין בשיטת רש"י, מ"מ ירא שמים יצא ידי חובת שניהם ויניח תפילין של רש"י ושל ר"ת (ש"ע סי' לז סי"א). ולכן אלו שמניחים שני זוגות תפילין, בין אלו שמניחים אותם ביחד (ש"ע סס) בין אלו שמניחים אותם בזה אחר זה (נאוו"ל סס ז"ה ויוטו כהנחטס", ילקו"י זלזית ותפילין אור"ח סי' לז עמ' תקפו הליכות עולם לגר"ע יוסף ח"א עמ' רל-כו) צריכים לעשות תנאי הנ"ל (ש"ע סס) ואפשר לעשות את בתנאי פעם אחת (אור לאון לגר"ב אבא שאול ח"ב פ"ג סי"ח וכן משמע עשק"ת יצי"א לגר"ע יוסף ח"ט סי' קח עמ' רלכ סי' כה כהנחטו"ו על אור לאון הנ"ל לא העיר דבר על כך) בשנה (ד.ע). ויש מוסיפים עוד תנאי שאם שניהם אמת הרי הוא מתכוון לצאת בשניהם ידי חובת תפילין (למקובלים) (ילקו"י סס עמ' תקדק, אור לאון סס).

ברכה ראשונה על מאכלים

התנאי: "אני מתנה כשאני מברך "בורא פרי העץ", "בורא פרי אדמה", "מזונות" או "שהכל" אני מתכוון לפטור את כל אותו המין [עץ\אדמה\מזונות\שהכל] שנמצא בבית גם הוויכוח וגם הוויכוח".

הטעם לתנאי: בדרך כלל כשאדם מברך על הפרי שלפניו "בורא פרי העץ" ורוצה לאכול עוד משאר הפירות שבבית, הוא אינו חוזר ומברך שוב מספק (ש"ע סי' לו סי"א) והדין כן ב"האדמה" ו"שהכל" ו"מזונות". [ומוסיף הרמ"א וטוב להיזהר לכתחילה שיהיה דעתו על כל הפירות שבבית (סס)]. מ"מ אם הפרי אינו לפניו והביאו אח"כ והוא פרי חשוב (משבעת המינים) או חביב יותר, צריך לשוב ולברך שוב. ורק אם כיון בדעתו בפירוש כשברך על הראשון לפטור את השני אינו חוזר לברך (הרמ"א סי' רל ס"ה ומשנ"ב סי' קג, אור לאון פ"ד סי' טז, חזו"ע נרדט עמ' קט) וכנ"ל ב"האדמה" ו"שהכל".

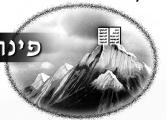
ולכן הרוצה לפטור את כל הנ"ל, גם את ה"חביב" וגם את ה"חשוב" ואת כל אשר בבית יעשה את התנאי הנ"ל פעם בחודש ואם קשה לו אז פעם בשנה. (הליכות מועד לרב אופיר מלכה עמ' קיז-קיג).

והגיע הזמן שבו צריכים לקצור את מעט החציר שגדל. באותה תקופה לא החזיק כל חקלאי טרקטור משלו, כשהגיעה עונת הקציר היו החקלאים שוכרים טרקטור מהחקלאים העשירים, וכך עשו, אלא שהטרקטור הגיע אליהם ביום שישי, וכיוון שההשכרה הייתה רק ליום אחד, החליטו חבריו לעבוד עם הטרקטור בשבת ר"ל, יעקב התנגד לכך בתוקף והודיע להם שבכל מקרה הוא לא יקצור בשבת. חבריו פרצו בצחוק רועם: "אם לא נקצור, נצטרך להמתין עוד כמה שבועות עד שיגיע שוב התור שלנו לשכור את הטרקטור ועד אז התייבש כל החציר ולא יהיה מה לקצור כלל....אך ר' יעקב אינו מעז לחלל את השבת ואף מיחה בהם נמרצות שלוש חלקות נקצרו ביום שבת קודש רק חלקתו נשארה כמות שהיא. ביום שני התייבש כמעט כל החציר והחקלאים היו צריכים לאוספו ולעשותו חבילות חבילות, בדיוק באותה שעה התקשרו השמיים בעבים וגשם חזק החל לרדת ולהשקות את האדמה, כל החציר שנקצר נרקב עד היסוד ואילו החציר של ר' יעקב שלא נקצר החל לגדול....וכשהגיע הזמן לקוצרו הכמות שנאספה אצלו הספיקה לא רק לרפתות שלו אלא גם למוכרה ל-3 שותפיו שהפסידו את כל החציר שלהם. המאורע הניסי התפרסם בכל האזור, פני המושב השתנו לחלוטין כאשר החברים הבינו והודו בפה מלא שיש בורא לעולם ורבים חזרו למוטב והחלו לפקוד מחדש את בית הכנסת ר' יעקב ייסד שיעור תורני בבית הכנסת, בכל יום רביעי בערב היו מגיעים רוב החברים למועדון שבפאתי המושב, היה זה אחד לילות העמוסים ביותר במושב גם המחבלים מהעבר השני של הגבול ידעו זאת ולכן כשתכננו את האחד הפיגועים הגדולים באזור הם קבעו זאת ליום רביעי, התוכנית השטנית היתה להפגין את המועדון על יושביו ר"ל, אך מה שהם לא ידעו שבדיוק בשבוע שבו תוכנן הפיגוע הופסקה הפעילות במועדון וכל החברים החליטו להגיע לשיעור התורני שנמסר בבית הכנסת שבמרכז הישוב. לפתע באמצע השיעור נשמע פיצוץ עז שהרעיד את כל הסביבה, קול הנפץ היה כה עז עד שחברי המושב שרגילים לפיצוצים שכאלו נחרדו ורבים מחלונות הבתים נשברו תוך זמן קצר התברר שהמחבלים ירו טיל לכיוון מבנה המועדון שבמושב. המועדון נחרב עד היסוד ברור היה לכולם שהנס הגדול התרחש בזכות ההתחזקות הרוחניות והשתתפותם של החברים בשיעור בית הכנסת. "כילה הקב"ה את חמתו בעצים ואבנים ולא בבני אדם".

(ברכי נפשי)

הלכות לימוד תורה

פינת ההלכה

- א. כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל ייסורים, בין בחור בין זקן מאוד שתשש כוחו. אפילו עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אישה ובנים (ש"ע יור"ד סי' רמו ס"א).
- ב. כל מי שאינו יכול ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו, יתרום בעין יפה למוסדות וישיבות של תורה בלבד (ש"ע יור"ד סי' רמו ס"א) ויחשב לו כאילו למד בעצמו (הגמ"א ס"ס מ"מ לא יתבטל לגמרי מלימוד תורה אלא יקבע זמן ללמוד כדי שידע לקיים את המצוות וימנע מעבירות) (הליכות עולם ח"ח עמ' סז).
- ג. נשים חייבות ללמוד את הדינים שייכים להן, כגון: הלכות שבת, טהרת המשפחה, ברכות וכו' ונשים המגדלות בניהם לתורה ועוזרות לבעליהם שיעסקו בתורה, הרי הן חולקות עימהם את השכר לעולם הבא (ש"ע ס"ס ס"ו בהגמ"א).
- ד. זמן לימוד תורה הוא ביום ובלילה שנאמר "והגית בו יומם ולילה" (ש"ע ס"א) והרוצה לזכות לכתרה של תורה יזהר בכל לילותיו (ערביו) ולא יאבד אפילו אחד מהם בשינה, באכילה ושתיה ושיחה וכיוצ"ב אלא בדברי חכמה ותלמוד תורה (ש"ע ס"ו כ"ג).
- ה. יקבע עת ללימוד תורה, וצריך שאותו זמן יהיה קבוע ולא יבטלנו אף אם סבור שירוויח הרבה (ש"ע אור"ח סי' קנה ס"א), ואם צריך לעשות דבר נחוץ מאוד ילמד קודם ללמוד פסוק אחד או הלכה אחת ויעשה מה שנחוץ לו ואח"כ ישלים לימודו (משנ"ב ס"ק ד).
- ו. נכון שיקבעו שיעור תורה בבית"כ בין מנחה לערבית לחבר את היום ללילה (הלכה כדוכה ס"ד).

- ז. מצות עשה על כל אדם מישראל ללמוד תורה הלכה למעשה, כדי שידע לקיים את המצוות כהלכתן ולשמור עצמו מכל איסורי התורה, ולכן אדם שזמן לימוד תורתו מצומצם יעדיף שיעור הלכה מאשר שיעור גמרא (הליכות עולם ח"ח עמ' סל"ב, סל"ז).
- ח. כשהוא לומד וצריך לצאת לחוץ אל יניח את הספר פתוח כי ע"י זה משכח תלמודו (ש"ע יור"ד סי' רע"ז).
- ט. ישתדל ללמוד לפחות שתי הלכות בכל יום כדי שיהיה בכלל מה שאמרו: "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא" (בבלי יוסף אור"ח סי' קנה ס"ק ז) ומה טוב לזכות את הציבור בשתי הלכות בכל יום לפני סיום התפילה (ס' עבודת הקס' עמ' 177).
- י. מי שיש לו שיעור קבוע ללמוד מספר דפים בכל יום ומאונס התבטל יום או יומיים מהלימוד, בלילה שאחריו צריך להשלים את הלימוד שהחסיר לפני לימודו הנוכחי כדי שלא יתרשל ויבוא לעבור על נדרו (ללמוד בכל יום) (פתחי תשובה ס"ס ס"א).
- יא. כל הלומד בבית הכנסת או בבית המדרש לא במהרה שוכח, וכל היגע בתלמודו בצינעא מחכים, וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו, תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא בלחש וכו"ש בהרהור שוכח (ש"ע סעי' כ"ז) מ"מ הלומד תורה ע"י הרהור או בכתיבת דברי תורה מקיים מצוות "והגית בו יומם ולילה". והמעין בהרהור בדברי תורה בעומק העיון נחשב ג"כ לעמל התורה ואין הכרח שייתן קולו בעז (יב"א ח"ד אור"ח סי' ח' אות ז-יח).
- יב. מצינו בחז"ל כי אינו דומה מרובים העושים מצוה למועטים העושים מצוה ולכן חבורה של אנשים הלומדים תורה, גדולה מעלתם לאין ערוך מיחיד הלומד תורה, ולכן עדיף ללמוד בשיעור בבית"כ מללמוד בבית לבד (תורת כהנים נחוקות).
- יג. כדאי ועדיף ללמוד בבית הכנסת ובשיעור מאשר בבית ששם יש טרדות והפרעות, אם זה מצד עזרה שצריך להגיש בבית ואם זה הילדים שיחיו מפריעים ללימוד, ועל זה אמר אורח חיים הקדוש "אם בחוקותי תלכו" – תלכו מהבית (ד' ע).
- יד. הלומדים שיעור בבית הכנסת והביאו להם כיבוד, לא יברך כל אחד בקול רם ויבטל את הלומדים ע"י עניית אמן אלא יברך כל אחד לעצמו בשקט (עיין כה"ח סי' רח"א ס"ק ע).
- טו. אין למתפלל ללמוד תורה בזמן חזרת הש"צ של 18 ובקדש, ואפילו בהרהור או בעיון בעלמא אסור (הליכות עולם ח"א עמ' קל"א-קל"ב, הלכה כדוכה סי' קכ"ד). והעושה כן לא די שלא יקבל שכר אלא יקבל עונש, ותורה כזו לא תצליח (אורחות יוסף עמ' קד ס"ח לכד קמייבסקי).
- טז. כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני וכל המקיים תורה מעוני סופו לקיימה מעושר (ש"ע סעי' כ"ז) לתשומת לב כל אלה שמרוב טרדות הפרנסה לא לומדים. יש כאן אזהרה שכל המבטל תורה בגלל פרנסה סופו שגם פרנסה לא תהיה לו.
- יז. אין שום תרופה לשבירת היצר הרע מלבד לימוד תורה ואם עוסקים בתורה אין נמסרים בידו (גמ' קידושין ז.) וכן התורה מגינה גם מן היסורים (גמ' סוטה כ"א). ומצליחה עסקיו של הלומד (גמ' ע"ז יט.).

להעיר ולעורר : להלן העניינים שמועיל בהם לעשות "תנאי" פעם אחת לכל השנה

כולה, ולכן אנו מביאים לאומרים בתחילת השנה כש"תנאי" זה תופס לכל השנה כולה (תנאים שקשורים לענייני שבת יש לעשותם ביום חול ולא בשבת).

א. תרומות ומעשרות בשבת – (אמירת נוסח תרומות ומעשרות בלשון עתיד)

התנאי: "אזוד מומאה שאני עתיד להפריש יהיה טב"ל, והיותר באזוד מומאה שאני עתיד להפריש יהיה תרומה גדולה בצד צפוני על הכל. אותו אזוד מומאה שאמרתי שישאר טב"ל עם שאר הכמות הראויה בצד צפוני של הפירות יהיה מעשר ראשון."

אותו אזוד מומאה שהתנאי שיהיה מעשר ראשון יהיה תרומת מעשר על הכל. ומעשר שני יהיה בדרומם של הפירות, והוא מוזולל הוא וזומשו על פרוטה ורבע במטבע שיוזדתי לו לזיכור מעשר שני, ואם צריך מעשר עני יהיה מעשר עני בדרומם של הפירות"

הטעם לתנאי: מאחר ואסור להפריש תרומות ומעשרות בפירות וירקות בשבת ויום טוב, מ"מ תיקנו חז"ל שאם יאמר נוסח ההפרשה לפני שבת ויר"ט בלשון תנאי [לשוננו הובא] (ש"ע אור"ח סי' ש"ד, משנ"ב ס"ק כה) ללא ברכה) אזי יוכל להפריש בשבת ויר"ט כרגיל אחרי אמירת הנוסח [בטבל עם ברכות] (קלאת הקד"ה פ"ז ס"א) ומועיל לעשות תנאי פעם אחת לכל השנה (ס"ס א). ולכן אנו הבאנו את הנוסח ההפרשה בלשון תנאי, כדי שאם שכח אדם להפריש תרומות ומעשרות לפני שבת כלשהיא הוא יוכל על סמך הנוסח שאמר להפריש שבת ויר"ט כל זמן שהם בידו יכול לטלטלם ולהניחם במקום שירצה, אך לאחר שיניחם שוב אסור לטלטלם כדין מוקצה (ס"ס ד) מחמת גרפו (קלאת הקד"ה קל"א) [שאסור לטלטלם בכלל]

ב. קבלת שבת בהדלקת נרות בערב שבת לאשה-